



Hvor slemt står det til med dansk sprog?

Af Jens Normann Jørgensen 9. marts 2009 • I kategorien Sprogpolitik •   

Dansk er et af verdens allerstørste sprog. På de fleste opgørelser over antal sprogbrugere rangerer dansk i top-100 ud af tusindvis af sprog. Dansk er også et af verdens allerbedst beskrevne sprog med grammatikker, ordbøger osv. Yderligere er dansk (indtil videre) traktatfastsat i EU og har dermed en international garanteret forankring.

Der skal derfor være tale om meget alvorlige trusler, før dansk på nogen måde kommer i fare – og der ryger altså en hel del andre sprog, før dansk går under. Ikke desto mindre er der i Danmark en tilbagevendende politisk diskurs om det stakkels, ”lille” danske sprog. Den store trussel udpeges som regel til at være engelsk. Af og til er det ungdommens sprog, der må være prygelknebe.

Kristeligt Dagblad har gennem de seneste uger bragt en række fokuserede artikler om sprog i det danske samfund med mere præcise angivelser af, hvor der er problemer. Vi har læst, at dansk er på vej ud af det nordiske fællesskab (5. december). Vi har også læst, at selv EU-kommissionen er skeptisk over for den sproguddannelsespolitik, den danske regering fører både i folkeskolen og i ungdomsuddannelserne (21. november). Som et eksempel på det noget lavere kvalitetsniveau har vi også haft lejlighed til at læse en række ophævelser over de unges sprog, som er karakteristisk for sure gamle mænd (flere gange, fx 22. oktober).

Det er et vigtigt og interessant emneområde, Kristeligt Dagblad her har taget op. Umiddelbart kan det se uoverskueligt ud, men der er faktisk sammenhænge mellem de fænomener, vi har læst om. Danmark som sprogsamfund er nemlig karakteriseret af en systematisk ensretning. Siden Enevælden har kun københavnsk haft prestige, og det københavnske rigsmål er i dag stort set det enerådende talesprog. Hvis vi kunne hente en voksen dansker op fra år 1900, ville hun spørge, hvorfor alle danskere i dag taler københavnsk. Der er nemlig næsten kun forskelle i tonegang tilbage mellem jyder og sjællændere, hvor der omkring 1900 var meget store forskelle i ordforråd, grammatik og udtale.

Denne ensretning manifesteres kraftigt i uddannelsesvæsenet. Danske elever lærer, at der kun er én måde at bruge dansk sprog på, den rigtige – eller som det somme tider hedder, den ”korrekte”. Det betyder så også, at eleverne indirekte lærer ikke at høre efter, når andres sprogbrug afviger fra det ”korrekte”. Eleverne lærer, at de som voksne kan klappe ørerne i, når de møder dansk talt lidt anderledes end det ”korrekte”, fx. med accent – for de der udlændinge, ”de kan jo bare lære at tale ordentligt dansk”. Den vurdering af dansk med accent gælder for alle, lige fra kongefamilien og til den tyrkiskfødte grønthandler. Og ja – Prins Henrik taler et glimrende dansk, alt andet er fra et fagligt synspunkt det rene vrøvl. Ikke desto mindre bliver han rutinemæssigt latterliggjort for sin måde at tale dansk på, kongelig eller ej.

Ensretningen ytrer sig også i, at vi har en lovgivende forsamling, der i fuldt alvor har diskuteret, om ikke dansk kun skulle have ét kommasystem. Den lovgivende forsamling har vist også et stort flertal for, at hvert ord kun må have én stavemåde, og at Dansk Sprognævn skal sikre dette gennem retskrivningsordbogen.

En anden følge af ensretningen er, at unge danskere er meget dårligere til at forstå fx norsk, end unge norskere er til at forstå dansk. Det skulle ellers være omvendt, fordi sammenhængen mellem skrift og tale er meget mere ligetil på norsk end på dansk. Men danskere kan jo netop ikke forstå norsk, fordi det er lidt anderledes end dansk. Norskerne bliver derimod undervist systematisk i at forstå norsk talt på en hel masse forskellige måder – de bliver ikke undervist i, at tingene kun kan gøres på én måde. Og derfor er dansk ikke så forfærdelig mærkeligt for dem. Det er baggrunden for, at danske unge er på vej ud af det nordiske sprogfællesskab.

En ekstra lille detalje med norsk skal også lige med. Norske ord kan have endog mange forskellige stavemåder. Danske beslutningstagere argumenterer for ensretning af stavningen med børns læseproblemer – vanskelighederne skulle efter sigende blive for store for børn, hvis ord kunne staves på to måder. Den holder bare ikke, for norske skolebørn har ikke disse vanskeligheder – de læser mindst på niveau med danske børn.

Ensretningen ytrer sig også i myndighedernes helt uovervejede leflen for engelsk. Kulturministeriets sprograpporter og politikernes udsagn har som det store trylleord ”parallelsproglighed”. Argumentet for dette begreb er, at man vil sikre dansk som et ”kultursprog” på linje med engelsk – men præcis derved ophøjer politikerne engelsk til en uberettiget høj status i sprogsamfundet Danmark. Det sker på bekostning af to grupper af sprog. Den første gruppe er de øvrige skolesprog, tysk, fransk, russisk, spansk osv. De unge bortvælger i hobetal disse sprog på ungdomsuddannelserne, og Handelshøjskolen i København opgiver at tilbyde studier i disse sprog. Heri ser vi en del af baggrunden for EU’s kritik af skolesystemet i Danmark. Den anden gruppe af sprog, som taber ved ophøjelsen af engelsk til semi-officielt sprog i Danmark, er oldgamle kultursprog som kinesisk, hindi, arabisk og tyrkisk. Regeringen og socialdemokraterne har jublende blokeret for, at børn med disse sprog som modersmål får lejlighed til gennem skolegang at udvikle dem, så den samlede sprogbeherskelse i landet ville blive forstærket.

I modsætning til det øvrige EU arbejder den danske regering, godt hjulpet af socialdemokraterne, på at begrænse de unge danskeres sprogkundskaaber, nemlig til dansk og engelsk. Et argument er, at dansk skal ”styrkes” over for engelsk, så dansk kan blive ved med at være et ”kultursprog”. Heri ligger der for det første en overvurdering af engelskens indflydelse, som Kristeligt Dagblad i øvrigt også har gjort opmærksom på (21. november). For det andet ligger der den vrangforestilling, at ”den danske kultur” er bundet op på dansk sprog og kun kan overleve, hvis andre sprog undertrykkes. At tale om ”den danske kultur”, som om der kun var én kultur i Danmark, er i sig selv en absurditet. Endnu mere skævt bliver det at lade som om, at ret meget kultur overhovedet er knyttet til Danmark eller dansk sprog. Langt de fleste udbredte kulturelle træk blandt danskere er importeret fra samfund med andre sprog.

Seneste sprognyheder 

17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com
11/11	Hit med sproget: Nu vil forskerne have fingre i dine huskesedler - Politiken.dk politiken.dk
1/10	Jørn Lund: Danmark er et grammatisk uland, og vores klapjagt på humaniora gør det værre - Politiken.dk politiken.dk
30/9	Ny dansk forskning rokker ved vores forståelse af grammatik - Politiken.dk politiken.dk
11/1	The App Designed To Teach The Whole World The Indigenous Language Náhuatl - Konbini Nigeria www.konbini.com
10/1	The mind-blowing AI announcement from Google that you probably missed. medium.freecodecamp.com
9/1	See One Woman's Amazing Project to Save a Vanishing Native American Language www.atlasobscura.com
20/12	For the Past 20 Years, a Santa Ana Man Has Kept the Language of the Aztecs Alive www.ocweekly.com
19/12	Reviving Australia's Indigenous Languages - Nightlife - ABC Radio www.abc.net.au

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog museet.dk [på et større kort](#)

Mere i kategorien 'Sprogpolitik'

Den belgiske sprogrænse – en gordisk knude

Finsk-ugrisk identitet

Svensk kamp mod engelsk sprogimperialisme

Eskimoisk i Fjernøsten

Nye kommentarer

william fich til Jødiske efternavne

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

Kristendommen er således indstiftet af en mellemstlig religiøs idealist. Den protestantiske udgave, de fleste danskere abonnerer på, er udviklet af en tysker. I det hele taget er "dansk" kultur mere tysk end noget andet. Håndværksfagene er gennem-tyske. Flaget er lånt (om ikke stjålet) fra tyske korsriddere. Vi kunne blive ved. Kulturargumentet kan på ingen måde berettigge fjernelsen af lige præcis de sprog, der har leveret store dele af det kulturelle gods, som mindre tænksomme sjæle i dag tror er dansk.

Der foregår altså gennem uddannelsesvæsenet tre slags sproglig ensretning af unge borgere i Danmark. Dansk skal tales på én bestemt måde. Personer med dansk som modersmål motiveres til derudover kun at tilegne sig engelsk. Personer med andre modersmål får besked på at erstatte deres modersmål med dansk. I disse tendenser ligger der ikke nogen umiddelbar trussel mod dansk. Alle nulevende borgere vil resten af deres liv kunne regne med at klare sig i Danmark på dansk, og deres børn også – mindst. Men der ligger en trussel mod kulturelle og sociale fremskridt i den åndelige indsnævring, der uvægerligt må følge. De vanskeligheder for dansk sprog, som Kristeligt Dagblad har gennemgået, bunder i samme mønster, nemlig tendensen til håndfast, intolerant ensretning.

Den samme tendens ligger bag det ufattelige sludder, folk kan sige om unges sprog, men det er en anden sag.

PS. Hvis De efter at have læst dette siger til Dem selv: "Skal det nu hedde 'norskere' – hvad skal det pjat til for, er ordet 'nordmænd' ikke godt nok?", har De et godt tegn på, at De arbejder med på ensretningen. Det "skal" nemlig ikke hedde "norskere" – det er bare noget, jeg skriver. De forstår jo udmærket ordet, og det gør uden problemer alle, der kender ordet "nordmænd". Jeg ville ikke drømme om at forlange, at alle andre nu også skal sige "norskere", bare fordi jeg gør det. Men jeg vil have lov til det selv, og jeg vil derfor selvfølgelig også lade Dem bruge det ord, De helst vil.

(trykt som kronik i Kristeligt Dagblad 2. februar 2009)

Læs også:

1. [Det rum\[m\]ellige sprog– hvor mange slags dansk kan du?](#) Det var overskriften på Dansklererforeningens sprogkonference den 26. februar 2009 i Dronningesalen, Den Sorte Diamant, Det Kongelige Bibliotek. Dronningesalen, Den Sorte Diamant, lyder i sig selv som indledningen på en...
2. [Dansk tunge](#) Det nordiske sprogfællesskab i vikingetid og tidlig middelalder De germanske sprog i Europa omkring år 900. Rødt: nordisk (mørkerødt: vestnordisk/norrønt; lyserødt: østnordisk/olddansk og fornsvensk). Grønt: vestgermansk. Blåt: østgermansk. (Kort: <http://wiki.verbix.com/Languages/GermanicNorth...>
3. [Er dansk et truet sprog? En eftermiddag blandt konservative studenter](#) De Konservative Studenter organiserer jævnligt forelæsninger. Den 4. maj var forelæseren Christian N. Eversbusch fra Modersmålskredsen på besøg på Aarhus Universitet, inviteret af studentterforbundet. Han er retoriker, og jeg tror...
4. [Norsk sprog 1807-1820 \[del 1 af 2\]](#) Sprogets betydning og den nordiske renaissance Johann Gottfried Herder (1744-1803) © Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz Før nationalismens tidsalder blev sproget sjældent tillagt en kulturel eller politisk betydning. Sproget var for de...

Tagget med: [Dansk](#), [Dialekter](#), [engelsk](#), [ensretning](#), [fremmedsprog](#), [indvandrersprog](#), [korrekthed](#), [norsk](#), [standardisering](#)

2 kommentarer



Peter Weide

21. april 2009 • 13:21

Man kan nok sætte spørgsmålstegn ved påstanden om, at en traktatfastsættelse skulle være nogen garanti for noget som helst. I hvert fald gør mange danske politikere da en ihærdig indsats for at afskaffe dansk i EU, når de giver afkald på tolkning og taler noget, de tror, er godt engelsk. Og herhjemme er det aldeles ikke kun regeringen, der gør sit for at afskaffe dansk: I Nyhedsbrevet fra Modersmålskredsen fra den 2. september 2008 erfarer vi, at REFERENCEN, som udgives af Bibliotekarforbundets Referencefaggruppe, fremover skal udkomme kun eller hovedsagelig på engelsk. I det samme Nyhedsbrev læser jeg: "Sidste år vedtog sprogtidsskriftet HERMES på tilsvarende vis at lukke for dansksprogede bidrag." I en pressemeddelelse fra marts 2009 informerer og kommenterer Modersmålskredsen: "Når dyrlæger fremover skal praktisere i vestsjællandske landsbyer, må det blive med tolk, for de skal uddannes på engelsk. Med denne beslutning baner ledelsen på Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) vej for optrin, der vil minde om Holbergs Erasmus Montanus." Flere eksempler på, at danskerne absolut vil afskaffe dansk, kunne gives. Se blot på vores universiteter.

Efterskrift til Bibliotekarforbundets sprogpolitik: En af mine venner er bibliotekar. Han bekræftede min formodning: Også han mener, at i hvert fald 50% af forbundets medlemmer ikke kan bruge engelsk på det her krævede niveau, at ca. 90% ikke vil være i stand til at skrive et halvsjets fejlfrit bidrag på engelsk.

Svar

Trackbacks

1. [Dansk bliver dårligere og dårligere... eller? | linguisticmythbusters](#)

jane til Jødiske efternavne

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniqot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	Omniqot. Writing Systems and Languages of the World
oktober 2013	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
august 2013	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
marts 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
januar 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
december 2012	
november 2012	Resurser
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognavn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Ø (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	

- september 2009
- august 2009
- juli 2009
- juni 2009
- maj 2009
- april 2009
- marts 2009

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.